

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

5 päivänä kesäkuuta 2014*

SEUT 101 artikla — Kyseisessä artiklassa kielletystä kartellista aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen — Vahingot, jotka aiheutuvat yrityksen sellaisen kielletyn kartellin, johon se ei osallistu, seurauksena perimästä korkeammasta hinnasta (umbrella pricing) — Syy-yhteys

Asiassa C-557/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on esittänyt 17.10.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 3.12.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Kone AG,

Otis GmbH,

Schindler Aufzüge und Fahrtreppen GmbH,

Schindler Liegenschaftsverwaltung GmbH ja

ThyssenKrupp Aufzüge GmbH

vastaan

ÖBB-Infrastruktur AG,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja T. von Danwitz sekä tuomarit E. Juhász, A. Rosas (esittelevä tuomari), D. Šváby ja C. Vajda,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Tournès,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 12.12.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Kone AG, edustajanaan Rechtsanwalt H. Wollmann,

— Otis GmbH, edustajinaan Rechtsanwalt D. Hauck ja Rechtsanwältin E. Hold,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

- Schindler Aufzüge und Fahrtreppen GmbH ja Schindler Liegenschaftsverwaltung GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt A. Traugott ja Rechtsanwalt S. Riegler,
- ThyssenKrupp Aufzüge GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt A. Reidlinger, Rechtsanwalt T. Kustor ja Rechtsanwältin E. Rittenauer,
- ÖBB-Infrastruktur AG, edustajanaan Rechtsanwalt A. Egger,
- Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,
- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili,
- Euroopan komissio, asiamiehinään G. Meessen ja P. Van Nuffel,

kuultuaan julkisasiamiehen 30.1.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 101 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Kone AG (jäljempänä Kone), Otis GmbH (jäljempänä Otis), Schindler Aufzüge und Fahrtreppen GmbH (jäljempänä Schindler Aufzüge und Fahrtreppen), Schindler Liegenschaftsverwaltung GmbH (jäljempänä Schindler Liegenschaftsverwaltung) ja ThyssenKrupp Aufzüge GmbH (jäljempänä ThyssenKrupp Aufzüge), jotka ovat hissien ja liukuportaiden asentamista ja huoltamista koskeviin kartelleihin useissa jäsenvaltioissa osallistuneita yrityksiä, ja ÖBB-Infrastruktur AG (jäljempänä ÖBB-Infrastruktur), joka on Österreichische Bundesbahnenin (Itävallan rautatiet) tytäryhtiö, ja jossa on kyse mahdollisuudesta vaatia korvausta vahingosta, joka on aiheutunut korkeista hinnoista, joita peritään tehtäessä sopimuksia sellaisten yritysten kanssa, jotka eivät ole osallistuneet kyseisiin kartelleihin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Itävallan yleisen siviililain (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, jäljempänä ABGB) 1295 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jokaisella on oikeus vaatia vahingon aiheuttajaa korvaamaan vahingon, jonka tämä on aiheuttanut hänelle tuottamuksellisesti; vahinkoa voidaan aiheuttaa sopimusvelvoitteen noudattamatta jättämisellä tai sopimukseen liittymättömällä tavalla.”
- 4 ABGB:n 1311 §:n toisen virkkeen mukaan aiheutuneesta vahingosta vastaa se, joka on ”rikkonut lakia, jolla pyritään ehkäisemään sattumaan perustuvat vahingot” (suojeleva laki).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 5 Kone, Otis, Schindler Aufzüge und Fahrtreppen, Schindler Liegenschaftsverwaltung ja ThyssenKrupp Aufzüge sovelsivat viimeistään 1980-luvulta lähtien laajamittaisesti useissa jäsenvaltioissa sopimusta hissien ja liukuportaiden markkinoiden jakamiseksi.

- 6 Euroopan komissio määräsi 21.2.2007 Koneelle, Otisille, Schindler Aufzüge und Fahrtreppenille ja Schindler Liegenschaftsverwaltungille yhteensä 992 miljoonan euron suuruisen sakon niiden osallistumisesta kartelleihin, jotka koskivat hissien ja liukuportaiden asentamista ja huoltamista Belgiassa, Saksassa, Luxemburgissa ja Alankomaissa.
- 7 Oberster Gerichtshof, joka toimii muutoksenhakutuomioistuimena kilpailuoikeuteen liittyvissä asioissa, vahvisti 8.10.2008 antamallaan tuomiolla 14.12.2007 annetun määräyksen, jolla Kartellgericht (kilpailutuomioistuin) oli määrännyt sakkoja Koneelle, Otisille ja Schindler Aufzüge und Fahrtreppenille sekä kahdelle muulle yhtiölle. Koska ThyssenKrupp Aufzüge oli päättänyt ilmoittaa kartellin, jotta se vapautettaisiin sakosta tai sen sakkoa lievennettäisiin, kyseinen yritys ei osallistunut kilpailuoikeuden osalta vireille pantuun oikeudenkäyntimenettelyyn.
- 8 Pääasiassa kyseessä olevan kartellin (jäljempänä kyseessä oleva kartelli) tarkoituksena oli taata etusijalle asetetulle yritykselle sitä hintaa korkeampi hinta, jonka se olisi voinut periä normaaleissa kilpailuolosuhteissa. Kartelli väärästi markkinoita ja erityisesti hintojen kehittymistä siihen nähden, miten ne olisivat kehittyneet tällaisissa olosuhteissa.
- 9 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kyseisen kartellin jäsenet pyrkivät pääsemään yksimielisyyteen yli puolesta uusien laitteiden markkinavolyymista koko Itävallan alueella. Yli puolet kyseessä olevista hankkeista jaettiin yhteisellä sopimuksella siten, että ainakin yksi kolmannes markkinavolyymista oli yhteistoiminnan kohteena. Noin kaksi kolmannesta yhteistoiminnan piiriin kuuluneista hankkeista toteutettiin suunnitellusti. Kolmannessa tapauksista sopimukset tehtiin kolmansien yritysten (jotka eivät olleet kartellin jäseniä) tai kartellin jäsenen, joka ei noudattanut sovittua hankkeiden jakoa vaan esitti edullisemman tarjouksen, kanssa. Hankkeita on todettu jaetun yhteisellä sopimuksella myös kahdenvälisesti. Kyseessä olevan kartellin jäsenten käyttäytymisen vuoksi markkinahinnat eivät edes viimeisten vuotta 2004 edeltävien vuosien aikana kehittyneet juuri lainkaan ja asianomaisten markkinaosuudet pysyivät jokseenkin samoina.
- 10 ÖBB-Infrastruktur vetosi siihen kartellin vaikutukseen, että se mahdollistaa muiden kuin sen jäsenten ylihinnittelun (umbrella effect), ja vaati pääasian valittajia korvaamaan vahingon, jonka määräksi oli arvioitu 1 839 239,74 euroa ja joka perustui siihen, että se oli ostanut kolmansilta yrityksiltä, jotka eivät kuuluneet kyseessä olevaan kartelliin, hissejä ja rullaportaita korkeampaan hintaan kuin siihen, joka olisi vahvistettu ilman kyseistä kartellia, koska kyseiset kolmannet yritykset olivat hyötäneet kartellin olemassaolosta vahvistaakseen hintansa korkeammalle tasolle.
- 11 Alimman oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi ÖBB-Infrastrukturin vaatimuksen, mutta muutoksenhakutuomioistuin hyväksyi sen.
- 12 Oberster Gerichtshof, jossa pääasian valittajat ovat saattaneet asian vireille, pohtii kartelliin osallistuvien yritysten vastuuseen joutumisen edellytyksiä SEUT 101 artiklan ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ja erityisesti tuomion Courage ja Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465); tuomion Manfredi ym. (C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461) ja tuomion Pfeleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389) kannalta.
- 13 Itävallan tuomioistuimien oikeuskäytännön mukaan henkilön, joka vaatii vahingonkorvausta sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun perusteella, on osoitettava adekvaattinen (ennakoitavissa oleva) syy-yhteys ja lainvastaisuusyhteys eli ABGB:n 1311 §:ssä tarkoitettu suojelevan lain rikkominen.
- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että adekvaattisen syy-yhteyden käsitteen mukaisesti vahingon aiheuttajan on huolehdittava kaikkien sellaisten – myös sattumaan perustuvien – seurausten korjaamisesta, joiden se saattoi yleisellä tasolla odottaa mahdollisesti ilmenevän, muttei epätyypillisten seurausten korjaamisesta. Mainitun tuomioistuimen mukaan on niin, että silloin, kun kartellin ulkopuolinen yritys saa etua kartellista aiheutuvasta hinnoista suojaavasta vaikutuksesta, kartellin ja ostajalle mahdollisesti aiheutuneen vahingon välillä ei ole olemassa adekvaattista syy-yhteyttä, koska

kyse on välillisestä vahingosta eli sellaisen itsenäisen päätöksen sivuvaikutuksesta, jonka kartelliin kuulumaton henkilö on tehnyt oman liiketaloudellisen harkintansa perusteella. On katsottava, että kartellin jäsenten muokkaamalla markkinatilanteella kilpailijaan oleva vaikutus, ne taloudelliset johtopäätökset, jotka kilpailija tekee tästä yrityksensä ja tuotteidensa osalta, sekä ne liikkeenjohtamiseen liittyvät päätökset, jotka kilpailija siis tekee muun muassa hintojen vahvistamiseksi, määräytyvät lukuisten sellaisten tekijöiden perusteella, joilla ei ole mitään liittymäkohtaa kyseiseen kartelliin.

- 15 Oberster Gerichtshof on todennut lainvastaisuuskysymyksestä, että oikeusnormin suojelutarkoitusta koskevan oikeuskirjallisuuden mukaan varallisuusvahingon aiheuttaminen johtaa korvausvelvollisuuteen ainoastaan siinä tapauksessa, että vahingon lainvastaisuus perustuu sopimusvelvoitteiden noudattamatta jättämiseen, ehdottomien oikeuksien loukkaamiseen tai suojelevien lakien rikkomiseen. On siis ratkaisevaa selvittää, oliko vahingon aiheuttajan rikkomalla oikeusnormilla tarkoitus suojella vahinkoa kärsineen henkilön etuja. Näin ei ole kartellin varjossa toteutetun ylihinnoittelun (umbrella pricing) osalta, koska se ei merkitse mitään lainvastaisuussuhdetta. Kartellin jäsenten lainvastaisella käyttäytymisellä on tarkoitus vahingoittaa henkilöitä, jotka ostavat niiden tuotteita niiden perimään keinotekoisesti korkeampaan hintaan. Kartellin varjossa toteutetulla ylihinnoittelulla aiheutettu vahinko on Oberster Gerichtshofin mukaan vain sellaisen itsenäisen päätöksen sivuvaikutus, jonka kyseisen kartellin ulkopuolinen henkilö on tehnyt oman liiketaloudellisen harkintansa perusteella.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kysymys siitä, onko mainitusta ylihinnoitteluvaikutuksesta aiheutuvasta vahingosta mahdollista saada korvausta unionin oikeuden perusteella, on sekä Saksan että Itävallan oikeuskirjallisuudessa erittäin kiistanalainen. Koska unionin oikeus on ensisijainen, esitetyllä kysymyksellä on ratkaiseva merkitys sen epävarmuuden vuoksi, joka vallitsee siitä, onko korvausoikeuden epäminen yhteensopivaa unionin tuomioistuimen vahvistaman tehokkuusperiaatteen kanssa.
- 17 Tässä tilanteessa Oberster Gerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko SEUT 101 artiklaa (EY 81 artiklaa, EY:n perustamissopimuksen 85 artiklaa) tulkittava siten, että jokainen voi vaatia kartelliin osallistujilta korvausta myös siitä vahingosta, jonka sille on aiheuttanut kartellin ulkopuolinen yritys, joka on kohonneiden markkinahintojen varjossa nostanut omien tuotteidensa hintoja enemmän kuin se olisi nostanut ilman kartellia (umbrella pricing), jolloin unionin tuomioistuimen muotoilema tehokkuusperiaate edellyttää myönteisen päätöksen tekemistä kansallisen oikeuden mukaan?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 18 Koska EY:n perustamissopimuksen 85 artikla, EY 81 artikla ja SEUT 101 artikla ovat sisällöltään varsin samanlaisia, jäljempänä viitataan yksinomaan tällä hetkellä voimassa olevaan SEUT 101 artiklaan.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 101 artikla esteenä jäsenvaltion oikeuden sellaiselle tulkinnalle ja soveltamiselle, jossa oikeudellisista syistä suljetaan kategorisesti pois se, että kartelliin osallistuneet yritykset ovat siviilioikeudellisesti vastuussa vahingoista, jotka ovat aiheutuneet siitä, että kyseiseen kartelliin osallistumaton yritys on vahvistanut hintansa mainitun kartellin varjossa korkeammiksi kuin ne hinnat, joita se olisi soveltanut ilman kartellia.

- 20 On huomautettava, että SEUT 101 artiklan 1 kohta ja SEUT 102 artikla tuottavat välittömiä oikeusvaikutuksia yksityisten välisissä suhteissa ja niillä perustetaan välittömästi yksityisten hyväksi oikeuksia, joita kansallisten tuomioistuinten on suojeltava (ks. tuomio BRT ja Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, EU:C:1974:25, 16 kohta; tuomio Courage ja Crehan, EU:C:2001:465, 23 kohta ja tuomio Manfredi ym., EU:C:2006:461, 39 kohta).
- 21 SEUT 101 artiklan täysi tehokkuus ja erityisesti tämän määräyksen 1 kohdassa esitetyn kiellon tehokas vaikutus vaarantuisi, jos kaikki henkilöt eivät voisi vaatia sellaisen vahingon korvaamista, joka heille on aiheutunut sopimuksesta tai menettelytavasta, joka voi rajoittaa tai vääristää kilpailua (tuomio Courage ja Crehan, EU:C:2001:465, 26 kohta; tuomio Manfredi ym., EU:C:2006:461, 60 kohta; tuomio Otis ym., C-199/11, EU:C:2012:684, 41 kohta ja tuomio Donau Chemie ym., C-536/11, EU:C:2013:366, 21 kohta).
- 22 Jokaisella on siis oikeus vaatia aiheutuneen vahingon korvaamista, jos tämän vahingon ja SEUT 101 artiklassa kielletyn yhteistoimintajärjestelyn tai menettelytavan välillä on syy-yhteys (tuomio Manfredi ym., EU:C:2006:461, 61 kohta ja tuomio Otis ym., EU:C:2012:684, 43 kohta).
- 23 Jokaiselle kuuluva oikeus vaatia tällaisen vahingon korvaamista parantaa näet unionin kilpailusääntöjen tehokkuutta ja on omiaan vähentämään sellaisten usein peiteltyjen sopimusten tai menettelytapojen houkuttelevuutta, jotka voivat rajoittaa tai vääristää kilpailua, ja edistää siten toimivan kilpailun ylläpitämistä Euroopan unionissa (tuomio Courage ja Crehan, EU:C:2001:465, 27 kohta; tuomio Manfredi ym., EU:C:2006:461, 91 kohta; tuomio Pfeleiderer, EU:C:2011:389, 29 kohta; tuomio Otis ym., EU:C:2012:684, 42 kohta ja tuomio Donau Chemie ym., EU:C:2013:366, 23 kohta).
- 24 Jos unioni ei ole antanut asiaa koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on annettava SEUT 101 artiklassa kielletystä yhteistoimintajärjestelystä tai menettelytavasta seuraavan vahingon korvaamisen vaatimista koskevan oikeuden käyttämiseen liittyvät menettelysäännöt, mukaan lukien käsitteen ”syy-yhteys” soveltamissäännöt, edellyttäen kuitenkin, että vastaavuusperiaatetta ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan (tuomio Manfredi ym., EU:C:2006:461, 64 kohta).
- 25 Säännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat yksityisten oikeudet, eivät siis saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia luonteeltaan jäsenvaltion sisäisiä oikeussuojakeinoja (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. tuomio Courage ja Crehan, EU:C:2001:465, 29 kohta; tuomio Manfredi ym., EU:C:2006:461, 62 kohta; tuomio Pfeleiderer, EU:C:2011:389, 24 kohta ja tuomio Donau Chemie ym., EU:C:2013:366, 27 kohta).
- 26 Tässä yhteydessä ja erityisesti kilpailuoikeuden alalla nämä säännöt eivät saa haitata SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan tehokasta soveltamista (ks. tuomio VEBIC, C-439/08, EU:C:2010:739, 57 kohta; tuomio Pfeleiderer, EU:C:2011:389, 24 kohta ja tuomio Donau Chemie ym., EU:C:2013:366, 27 kohta).
- 27 ÖBB-Infrastruktur väittää pääasiassa, että osa sille aiheutuneesta vahingosta on johtunut kyseessä olevasta kartellista, jonka avulla markkinahinta voitiin pitää niin korkeana, että kilpailijat, jotka eivät olleet kyseisen kartellin jäseniä, saattoivat saada etua tuosta markkinahinnasta, joka oli korkeampi kuin se olisi ollut ilman mainittua kartellia, niin voittomarginaalin kuin jo pelkästään toiminnan säilymisenkin kannalta, jos niiden kustannusrakenne oli sellainen, että normaalit kilpailuolosuhteet olisivat voineet johtaa niiden poistamiseen markkinoilta.
- 28 Unionin tuomioistuimessa huomautuksia esittäneet asianosaiset eivät ole kiistäneet sitä, etteikö tällaista kartellin varjossa toteutettua ylihinnottelua (umbrella pricing) tunnettaisi yhtenä kartellin mahdollisista seurauksista tietyissä olosuhteissa. Pääasian valittajat kiistävät sitä vastoin olennaisilta osin mahdollisuuden tulkita unionin oikeutta siten, että siinä hyväksyttäisiin tällaiseen ylihinnotteluilmiöön perustuvat vahingonkorvausvaatimukset (umbrella claims).

- 29 Tässä yhteydessä on korostettava, että markkinahinta on yksi niistä pääasiallisista tekijöistä, jotka yritys ottaa huomioon määrittäessään sitä hintaa, jolla se tarjoaa tuotteitaan tai palvelujaan. Kun kartelli onnistuu pitämään hinnan keinotekoisesti korkealla tiettyjen tuotteiden osalta ja kun tietyt muun muassa tuotteen luonteeseen tai kyseisen kartellin kattamien markkinoiden kokoon liittyvät markkinaehdot täyttyvät, on mahdollista, että kartellin ulkopuolinen kilpaileva yritys päättää vahvistaa tarjontansa hinnan korkeammaksi kuin se olisi päättänyt tehdä normaaleissa kilpailuolosuhteissa eli ilman kartellia. Vaikka tällaisessa asiayhteydessä tarjonnan hinnan määrittämistä pidettäisiin kartelliin osallistumattoman yrityksen täysin itsenäisenä päätöksenä, on kuitenkin todettava, että kyseinen päätös on saatettu tehdä tukeutuen kartellin vääristämään ja näin ollen kilpailusääntöjen vastaiseen markkinahintaan.
- 30 Tästä seuraa, että toisin kuin Schindler Aufzüge und Fahrtreppen ja Schindler Liegenschaftsverwaltung väittävät, se, että sellaisen yrityksen, joka ei ole kartellin jäsen mutta joka hyötyy kartellin varjossa toteutetun ylihinnon muodostamasta taloudellisesta tilanteesta, asiakkaalle aiheutuu vahinkoa tarjonnasta peritystä hinnasta, joka on korkeampi kuin se olisi ollut ilman kyseistä kartellia, kuuluu mainitun kartellin mahdollisiin vaikutuksiin, joista kartellin jäsenet eivät voi olla tietämättä.
- 31 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee pääasiassa kyseessä olevan kansallisen säännösten osalta, että Itävallan oikeudessa suljetaan kategorisesti pois oikeus saada korvausta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteesta siitä syystä, että yrityksen, joka ei osallistu mainittuun kartelliin mutta joka on kartellin varjossa ylihinnon tuotteensa (umbrella pricing), itsenäisen päätöksen katsotaan katkaisevan aiheutuneen vahingon ja kyseessä olevan kartellin välisen syy-yhteyden, jos tuo yritys ei ole sopimussuhteessa kyseiseen kartellin jäseneseen.
- 32 Kuten tämän tuomion 24 kohdassa on huomautettu, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on tosin lähtökohtaisesti määritettävä käsitteen ”syy-yhteys” soveltamista koskevat säännöt. Tämän tuomion 26 kohdassa mainitusta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa kuitenkin, että kyseisillä kansallisilla säännöillä on varmistettava unionin kilpailuoikeuden täysi tehokkuus (ks. vastaavasti tuomio VEBIC, EU:C:2010:739, 63 kohta). Kyseisissä säännöissä on siis erityisesti otettava huomioon SEUT 101 artiklalla tavoiteltu päämäärä, jona on varmistaa, että kilpailu sisämarkkinoilla pysyy tehokkaana ja vääristymättömänä ja että hinnat vahvistetaan vapaan kilpailun perusteella. Unionin tuomioistuin on siis tämän perusteella katsonut, että – kuten tämän tuomion 22 kohdassa on huomautettu – kansallisissa säännöissä on tunnustettava jokaiselle oikeus vaatia aiheutuneen vahingon korvaamista.
- 33 SEUT 101 artiklan täysi tehokkuus asetettaisiin kyseenalaiseksi, jos jokaisella oleva oikeus vaatia aiheutuneen vahingon korvaamista edellyttäisi kansallisen oikeuden mukaan kategorisesti ja käsiteltävään asiaan liittyvistä erityisistä olosuhteista riippumatta välittömän syy-yhteyden olemassaoloa samalla kun siinä suljettaisiin kyseinen oikeus pois siitä syystä, että asianomainen henkilö ei ole ollut sopimussuhteessa kartellin jäseneseen vaan kartelliin osallistumattomaan yritykseen, jonka hintapolitiikka on kuitenkin sellainen kartellin seuraus, joka on omalta osaltaan vääristänyt kilpailuun perustuvia markkinoita sääteleviä hinnanmuodostusmekanismeja.
- 34 Näin ollen kartellin varjossa toteutetun ylihinnon uhri voi saada korvausta aiheutuneesta vahingosta kartellin jäseniltä, vaikka se ei olisikaan ollut sopimussuhteessa kartellin jäseniin, jos osoitetaan, että kyseinen kartelli saattoi käsiteltävän asian olosuhteiden ja erityisesti kyseessä oleviin markkinoihin liittyvien erityispiirteiden perusteella johtaa siihen, että itsenäisesti toimivat kolmannet osapuolet sovelsivat ylihintaa, ja että mainitun kartellin jäsenet eivät voineet olla tietämättä näistä olosuhteista ja erityispiirteistä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava, ovatko nämä edellytykset täyttyneet.
- 35 Kone ja Otis väittävät, että kartellin varjossa toteutetusta ylihinnon aiheutuneen vahingon korvaamista koskevat kanteet ovat rangaistuksenluonteisia vahingonkorvausvaatimuksia, koska pääasian valittajat eivät ole saaneet etua vastikkeena ÖBB-Infrastrukturille aiheutuneesta vahingosta.

On kuitenkin korostettava, että sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevien sääntöjen mukaan korvattavan vahingon määrä ei riipu siitä hyödystä, jonka kyseisen vahingon aiheuttaneeseen tuottamukselliseen toimintaan syylistynyt henkilö on saanut.

- 36 Kyseiset pääasian valittajat väittävät lisäksi, että tällaiset vahingonkorvaukset voivat saada kyseessä olevat yritykset luopumaan auttamasta kilpailuviranomaisia tutkimaan asioita, mikä olisi ristiriidassa tehokkuusperiaatteen kanssa. On kuitenkin huomautettava, että sakkolievennys- ja sakkovapautusohjelma on komission sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa antamallaan tiedonannolla (EYVL 2006, C 298, s. 17) käyttöön ottama ohjelma, jolla ei ole lainsäädännön voimaa ja joka ei sido jäsenvaltioita (tuomio Pfeiderer, EU:C:2011:389, 21 kohta). Kyseinen sakkolievennys- ja sakkovapautusohjelma ei siis voi johtaa siihen, ettei yksityisillä olisi kansallisissa tuomioistuimissa oikeutta saada korvausta SEUT 101 artiklan rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta.
- 37 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella kysymykseen on vastattava, että SEUT 101 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä jäsenvaltion sisäisen oikeuden sellaiselle tulkinnalle ja soveltamiselle, jossa oikeudellisista syistä suljetaan kategorisesti pois se, että kartelliin osallistuneet yritykset ovat siviilioikeudellisesti vastuussa vahingoista, jotka ovat aiheutuneet siitä, että kartelliin osallistumaton yritys on vahvistanut hintansa mainitun kartellin varjossa korkeammiksi kuin ne hinnat, joita olisi sovellettu ilman kartellia.

Oikeudenkäyntikulut

- 38 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 101 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä jäsenvaltion sisäisen oikeuden sellaiselle tulkinnalle ja soveltamiselle, jossa oikeudellisista syistä suljetaan kategorisesti pois se, että kartelliin osallistuneet yritykset ovat siviilioikeudellisesti vastuussa vahingoista, jotka ovat aiheutuneet siitä, että kartelliin osallistumaton yritys on vahvistanut hintansa mainitun kartellin varjossa korkeammiksi kuin ne hinnat, joita olisi sovellettu ilman kartellia.

Allekirjoitukset